

52. *Hornungia petraea* (L.) RCHB.

Prva zanesljiva najdba na območju Slovenske Istre po več kot 100 letih – First reliable record on the territory of Slovenian Istria after more than a century

0349/3: Slovenija: Primorska, Kozina, Krvavi potok, kamnita pobočja nad sotočjem Krvavega potoka in Glinščice, 8250 m n.m.; na plitvih, malo poraslih tleh na apnenem grušču. Leg. & det.: N. Jogan, 14. aprila 2001 (LJU 133211 in avtorjev herbarij).

Kljub temu, da je italijanski del območja doline Glinščice dobro znana in slavna botanična lokaliteta, se doslej očitno še noben od botanikov ni odpravil pregledat, kaj uspeva na podobnih rastiščih v gornjem delu doline, ki leži že na ozemlju Slovenije. Gcomorfološko je ta del sicer manj pester, a po spustu od cerkvice Sv. Elije ali od Beke proti meji kmalu pridemo s fliša na apnenec, ki je po pričakovanju floristično precej bolj zanimiv. Zato smo se tja namenili skupaj s kolegi zoologi na eni od ekskurzij študentov biologije (redne prostovoljne ekskurzije Društva študentov biologije, tedaj v organizaciji B. Trčak in A. Skvarč).

Prav nad sotočjem Krvavega potoka in Glinščice smo naleteli na razmere, podobne razmeram na Steni v dolini Dragonje (apneni spodmoli, pod njimi razvita gruščnata pobočja), ki seveda veliko obetajo. Zaenkrat poročamo le o najdbi navadne skalnice, drobne križnice, ki nas je razveselila na nekaj mestih v spodnjem delu kamnitih zahodnih pobočij med vzponom nazaj preko Stranskega brda proti Mihelem.

O pojavljanju te drobne križnice na območju današnje Slovenije poročajo predvsem viri s konca 19. stoletja. Tako jo Marchesetti (1896) navaja za okolico Lipice in Socerba, Pospichal (1897) pa za okolico Črnega kala. V 20. stoletju naj bi to vrsto na Primorskem našli le na Steni v dolini Dragonje (Wraber 1975), seveda pa je znano tudi pojavljanje te križnice z italijanskega dela doline Glinščice (Poldini 1991). Druga nedavno odkrita slovenska nahajališča, ki pa jih je tudi le nekaj, ležijo na strmih ostenjih nad gornjo dolino Kolpe (Accetto 2000). Zaradi redkosti in domnevne meje areala (v resnici ne gre za mejo areala, saj je vrsta raztreseno razširjena po zahodni, srednji in južni Evropi – Heywood 1964) je bila ta drobna križnica uvrščena tudi na slovenski Rdeči seznam (Wraber & Skoberne 1989, Anon. 2002).

Do dokaznega herbarijskega materiala italijanskih avtorjev s konca 19. stoletja je težko priti, tako nam ne preostane drugega, kot da navedbe zaenkrat jemljemo za verjetne, pojavljanje navadne skalnice na Steni pa je dokumentirano s primerki tudi v herbariju LJU. Revizija tega materiala je žal pokazala, da gre za napačno določitev posušenih primerkov (listi propadli, ohranjeni le pretini plovov), ki v resnici pripadajo vrsti *Thlaspi perfoliatum* L. Tako je novoodkrito nahajališče vrste *H. petraea* prva zanesljiva najdba tega taksona na območju Slovenske Istre po več kot 100 letih!

Oglejmo si na kratko še razlike med popolnoma posušenimi primerki omenjenih dveh vrst, da se v bodoče izognemo težavam pri določevanju

	<i>Thlaspi perfoliatum</i>	<i>Hornungia petraea</i>
steblo, os socvetja in peclji plodov	goli, rahlo vzdolžno izbrazdani	± gosto pokriti z dvo- in trikrakimi zvezdastimi laski, niso izbrazdani
peclji plodov	približno 0,2 mm debeli	približno 0,1 mm debeli
okvir pretina	približno 0,1 mm debel	približno 0,05 mm debel
dolžina pretina (vštevši vrat)	4–5 mm	2–2,5 mm
razmerje dolžina/širina pretina	približno 2	približno 3
število semen v predalu (oziroma pecljev semen na praznem pretinu)	3–5	2
peclji semen	neizraziti, približno enako dolgi, razporejeni vzdolž	izrazita, eden kratek, drugi > 0,5 mm dolg, oba izraščata okvirja pretina pri vrhu okvirja pretina

In, mimogrede, predvsem pri slabo nabranem materialu se večkrat pojavi tudi težava, kako razlikovati med *T. perfoliatum* in *T. praecox* Wulf. Zanesljiv razlikovalni znak je dolžina vratu (kar je opazno tudi na plodu): prva vrsta ima okoli 0,3 mm dolg vrat, druga pa okoli 1 mm.

Zgornji (slovenski) del doline Glinščice, prav tako pa tudi dolina Krvavega potka, bi bilo nujno opremiti z ustreznimi oznakami o naravnih vrednotah in najobčutljivejša mesta tudi fizično zavarovati. Formalno varovanje tega območja je namreč večstransko, a tega nikjer na terenu ni bilo opaziti. Tako je območje zavarovano kot krajinski park Beka, širše območje je predlagano za zavarovanje v okviru Kraškega regijskega parka, soteska Glinščice je prepoznana kot Ekološko pomembno območje, prav tako pa kot državno pomembna naravna vrednota zaradi geomorfološke, geomorfološke in hidrološke vrednosti (za vse vir: Naravovarstveni atlas MOPE, <http://kremen.arso.gov.si/nvatlas/>).

Literatura:

- Accetto, M., 2000. Floristične zanimivosti z ostenij Firstovega repa in bližnje okolice ŠFloristic Curiosities from the Rock Faces of Firstov rep and its Vicinity. *Č. Gozdarski vestnik*, Ljubljana 58 (4): 180–188.
- Anon., 2002. Odredba o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam. Ur. list RS 9. 8. 2002.
- Heywood, V. H., 1964: *Hornungia*. In: Tutin, T. G. & al. (eds.), 1964: *Flora Europaea* 1. CUP, Cambridge. p. 317.
- Marchesetti, C., 1896: -1897: *Flora di Trieste e de'suoi dintorni*. CIV+1-727.
- Poldini, L., 1991: *Atlante corologico delle piante vascolari nel Friuli-Venezia Giulia*. Direzione regionale delle foreste e dei parchi & Università degli studi di Trieste, Dipartimento di biologia. Udine.
- Pospichal, E., 1897: -1899: *Flora des Oesterreichischen Kuestenlandes* 1-2. Leipzig, Wien. pp: XLIII+1-576.
- Wraber, T. & P. Skoberne, 1989: Rdeči seznam ogroženih praprotnic in semenk SR Slovenije. *Varstvo narave* (Ljubljana) 14-15: 9-428.
- Wraber, T., 1975: Novo nahajališče evmediteranske flore v slovenski Istri. *Varstvo narave* 8: 47-56.